

über die Gesetzmäßigkeit der Verbreitung und Entwicklung der Siedlungen mit städtischen Funktionen / W. Christaller. – WBG (Wissenschaftliche Buchgesellschaft), 1980. – 340 p.

6. Harvey D. Justice, Nature and the Geography of Difference / David Harvey. – N–Y: Wiley–Blackwell, 1996. – 480 p.

7. Долішній М.І. Регіональні проблеми соціально–економічного розвитку України / М. Долішній // Аналітична записка [Електронний ресурс].– Режим доступу :http://www.niurr.gov.ua/ukr/econom/krugly_stil'99/dolishny.htm

8. Жук. М.В. Регіональна економіка [Текст] : підручн. / М В. Жук. – К. : Академія, 2008. – 416 с.

9. Гранберг А. Г. Основы региональной экономики [Текст] : учебник для вузов по экон/ Александр Григорьевич Гранберг. – Второе издание. – М. : ГУ ВШЭ, 2001. – 493 с.

10. Елизаров А.В. Экологический каркас – стратегия степного землепользования XXI века // Степной бюллетень. Приложение к Сибирскому экологическому вестнику: рабочий бюллетень о сохранении степных экосистем и неразрушительном природопользовании в степях. – 1998. – № 2. – С. 6-12.

12. Занадворов В.С Экономика города: [учебн.пособие] / В.С. Занадворов, А.В.Занадворова. – М.: Академкнига, 2003. – 272 с.

13. Дацко О.І. Зміни методологічних підходів до формування стратегій регіонального розвитку // Ефективна економіка [Електронний ресурс]: ел. наук. фах. видання / Н.А. Мікула, О.І. Дацко. – 2009. – № 3. – Режим доступу: www.economy.nauka.com.ua.

14. Перелік 10 стратегічних проектів для залучення іноземних інвестицій у 2010 році оприлюднив голова Укрзовнішінвесту»// УКРІНФОРМ 21.12.2009 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://news.ukrinform.ua/ukr/order/?id=858766>

Обозначенная необходимость формирования полюсов конкурентоспособности равномерно по территории областей Украины для повышения экономической безопасности, устранения диспропорций и обеспечения сбалансированного развития региона. Предложено определять перспективные точки роста и полюса конкурентоспособности на основании анализа каркаса территории, который охватывает четыре подсистемы (экономика, экология, социальная сфера и культура), объединенных инфраструктурой, а также творческий потенциал территории.

Ключевые слова: полюс конкурентоспособности, каркас территории, развитие, ресурс, регион, пространственное планирование, экономическая безопасность региона.

The need for the competitiveness poles formation throughout the regions of Ukraine to eliminate disparities and ensure balanced regional development is outlined. The perspective growth points and competitiveness poles with the regional carcass analysis, which include the four subsystems (economy, ecology, social sphere and culture), combined by infrastructure potential of its is activated by creative people is suggested.

Key words: competitiveness pole, regional carcass, development, resource, region, spatial planning, economic security of region.

Дата надходження до редакції: 10.05.2013

Рецензент: д.е.н., професор Михайлова Л.І.

УДК 338.439.5/6

РЕАЛІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПРОДОВОЛЬЧОЇ ПОЛІТИКИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Т. І. Олійник, д.е.н., професор

І. О. Сєвідова, к.е.н.

Харківський національний державний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва

У статті проаналізовано сучасний стан та рівень продовольчої безпеки України. Виділено проблемні аспекти та протиріччя формування державної продовольчої політики України. Визначено основні напрями удосконалення механізму реалізації державної продовольчої політики в сучасних умовах.

Ключові слова: якість, ефективність, продовольча політика, сільськогосподарське виробництво, продовольча безпека.

Постановка проблеми у загальному вигляді. В останні десятиліття, незважаючи на прорив у технологіях та підвищення продуктивності виробництва продовольства, факт залишається фактом: їжа – основне джерело всіх людських

потреб – перебуває поза межами досяжності близько мільярда людей в усьому світі. Оскільки центральна складова безпеки людини – це свобода від страху та нужди, продовольчу безпеку можна розглядати як підсистему всезагальної

концепції безпеки людини, оскільки наявність їжі і доступ до неї являє собою питання життя та смерті для всіх людей. Тому продовольчу безпеку слід розглядати як основну проблему для кожної людини. За твердженням Продовольчої і сільськогосподарської організації ООН «продовольча безпека існує в тому разі, якщо всі люди в усі часи мають фізичний і економічний доступ до достатньої кількості безпечної і поживної їжі, що відповідає їх дієтичним та харчовим вподобанням, для забезпечення активного і здорового життя».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значна кількість науковців переймалася дослідженням питань рівня та напрямків державної політики забезпечення стабільності національної продовольчої сфери. Серед численних наукових розробок подібного спрямування можна виокремити праці таких учених, як Греков Л., Жаліло Я., Кузьмін А., Лозинська Т., Мірошніченко А., Русан В., Собкевич О., Клименко І., Скороход В., Ус І., Юрченко А. та ін. [1-9] Однак чимало питань стосовно визначення напрямків удосконалення механізму реалізації державної продовольчої політики, залишаються недостатньо дослідженими.

Формулювання цілей статті. Метою дослідження є визначення сучасного рівня та напрямків удосконалення механізму реалізації державної продовольчої політики в Україні.

Виклад основного матеріалу. Реальна і повноцінна система продовольчої безпеки України повинна охоплювати такі складові: міцне і надійне забезпечення, що базується на національному АПК, здатному постійно забезпечувати населення продуктами харчування на відповідному рівні, адекватно реагуючи на кон'юнктуру продовольчого ринку; фізична і економічна доступність необхідної кількості і асортименту продовольства для різних категорій населення забезпечується їх платоспроможністю, що не ставить під загрозу задоволення інших основних потреб людини; система захищеності вітчизняного виробника продовольчих товарів від імпортової залежності як в продовольстві, так і ресурсному забезпеченні.

Система національної продовольчої безпеки базується на таких принципах: самозабезпеченість, незалежність, доступність, якість. Ці характеристики слід враховувати при формуванні державної політики щодо продовольчої безпеки, а також мають забезпечувати такі її напрями: ефективний розвиток агропромислового комплексу, зовнішньоекономічна діяльність у сфері АПК, формування доходів населення, гарантування збалансованого і якісного споживання.

Система є стійкою, якщо вона самозабезпечувана. Для досягнення продовольчого забезпечення на рівні самозабезпечуваної держави вона має базуватися на власному виробництві. Продовольче самозабезпечення передбачає задово-

лення основної частини потреб у продуктах харчування за рахунок вітчизняного виробництва, яке зумовлює незалежність держави в задоволенні потреб населення.

Тому системоутворювальним центром у забезпеченні продовольчої безпеки є АПК країни, з яким системно пов'язані підсистеми: збуту і розподілу; резервів продовольства; споживання продовольства: управління; кадрового, інформаційно-консультативного забезпечення; фінансового забезпечення; матеріально-технічного забезпечення; наукового забезпечення тощо. [6]

Визначення суті продовольчої безпеки завжди пов'язане із забезпеченням життєдіяльності людини, яка характеризується станом його здоров'я. Тому реальне уявлення про реальну продовольчу ситуацію в країні можна одержати, порівнюючи існуюче споживання з рівнями споживання, представленим у класифікації, побудованій за принципом відповідності продовольчого забезпечення до завдань збільшення народжуваності, збереження здоров'я, активної життєдіяльності людини та досягнення максимально можливої в сучасних умовах середньої тривалості життя.

Для визначення критеріїв продовольчої безпеки в країні слід ввести державну систему норм споживання, що регламентувала б основні нормативні рівні споживання населення: раціональний (нормативний), який використовується для соціально-економічних розрахунків, і мінімально необхідний – для гарантованого забезпечення населення в надзвичайних ситуаціях. [4]

На наш погляд, лише обмеження рентабельності виробництва продовольства та контроль за рівнем торгових націнок не підвищать рівень економічної доступності продуктів харчування для населення, а може, навпаки, спричинити зменшення обсягу їх виробництва. Адже ще М. Фрідман, американський вчений, лауреат Нобелівської премії за досягнення в сфері аналізу споживання, грошового обігу та розробки монетарної теорії зазначав: «Якщо влада бажає створити дефіцит, наприклад помідорів, їй достатньо просто прийняти закон, який забороняє продавати їх дорожче, ніж за 2 центи за фунт». [3]

Глобальна продовольча безпека є питанням номер один на усіх міжнародних конференціях. Цю проблему згадують і генетики, і постачальники насіння, добрив та засобів захисту рослин, і виробники сільгосптехніки, які витрачають мільйони доларів на інновації, що забезпечать ріст продуктивності в аграрній галузі. Перед фермерами світу поставлено завдання нагодувати у 2050 році 9,1 млрд. чоловік (до речі, приріст майже на 2,5 млрд. чоловік прогнозується за рахунок країн, що розвиваються). Проте гарантування продовольчої безпеки кожної окремої країни є однією із ключових функцій держави, адже стабільне виробництво продуктів харчування, доступ-

ність їх отримання та споживання за рахунок власного виробництва та імпорту можливе лише під контролем державних органів. [9]

Тільки держава може правильно подбати про запаси продовольства, використовуючи механізми підтримки виробників основних продуктів харчування, регулювання експорту і митно-тарифної політики. Саме на державному рівні можна вирішити проблему соціального захисту бідного прошарку населення. Передусім державна політика із забезпечення продовольчої безпеки визначається відповідними нормативними актами згідно з п.17 ст.92 Конституції України. Розподіл відповідальності щодо забезпечення національної безпеки і продовольчої безпеки як її складової відповідно між гілками влади та посадовими особами теж урегульований Конституцією. Одним з найважливіших законодавчих актів є Закон України «Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року» від 18 жовтня 2005 р. Він закріплює гарантію продовольчої безпеки на рівні стратегічної мети аграрної політики. Досить актуальним є положення ст.3 про державний контроль якості і безпеки продовольчих товарів у розрізі захисту прав споживачів та формування ринків сільгосппродукції. [5]

Вирішення проблеми продовольчої безпеки України можливе лише за рахунок створення системи продовольчої безпеки кожного регіону з налагодженим організаційно-економічним механізмом. Крім того, істотну загрозу для довгострокової продовольчої безпеки також становить збільшення виробництва біопалива. Виробництво біопалива, включаючи біоетанол та біодизель, вимагає масової переробки таких культур як кукурудза, цукрова тростина та соя. Родючі землі, віддані на більш прибуткові біоенергетичні цілі, витісняють харчові культури й істотно зменшують постачання продовольства.

Насамкінець, катастрофічний вплив глобальних кліматичних змін чинить негативну дію на сільське господарство через підвищення температури, аномальний характер атмосферних опадів та вищу ймовірність виникнення посух та повеней – тобто все те, що призводить до зменшення врожаю.

Наслідки хронічного голоду та недоїдання – колосальні. Недостатнє харчування призводить до затримки росту та порушення інтелектуального розвитку дітей. На думку ЮНІСЕФ в усьому світі налічується 195 млн. дітей у віці до 5 років, у яких спостерігається затримка росту, а близько 25 % із них мають недостатню вагу. Дорослі, що недоїдають, стають більш схильними до тяжких захворювань, які в свою чергу зменшують продуктивність їх праці. Високий рівень голоду в країні також може стати причиною відчаю серед населення та призвести до політичної нестабільності, яка є родючим ґрунтом для насильства, що яскраво продемонструвала продовольча криза

2007–2008 років.

Незважаючи на ці проблеми, існують життєздатні рішення, які можуть забезпечити продовольчу безпеку для сучасного та прийдешніх поколінь. Довгострокова стратегія забезпечення продовольчої безпеки вимагає комплексного підходу, що передбачає як збільшення сільськогосподарського виробництва, так і розширення доступу до доступної та поживної їжі для незаможних прошарків населення в усьому світі. Століттями люди відповідали на нестачу продовольства розширенням посівних площ, однак стрімкий ріст населення та швидка урбанізація роблять це рішення менш реальним у сучасних умовах. Натомість, зусилля зі збільшення постачання продовольства повинні бути спрямовані на проведення досліджень та поширення технологічних інновацій, більш ефективного використання існуючих ресурсів, таких як вода та ґрунт, а також мінімізацію втрат шляхом модернізації складських приміщень. Більше того, невеликі фермери повинні мати змогу прогнати себе та спільноти навколо себе, і не повинні залежати від часто недоступного іноземного імпорту. Однак для цього уряди країн, що розвиваються, повинні провести реформу сільськогосподарської землі, зміцнити права володіння землею та забезпечити верховенство права, щоб запобігти примусовому виселенню місцевих фермерів зі своєї землі заради іноземного агробізнесу.

Така ідея «продовольчого суверенітету» гарантуватиме виробництво місцевого продовольства для місцевого споживання. Місцеві неурядові організації та міжурядові організації можуть додатково допомогти невеликим фермерам, надаючи їм мікрокредити на закупівлю високоякісного посівного матеріалу та нової техніки. Тим часом незаможні країни слід заохочувати інвестувати, за фінансової допомоги Європи та Сполучених Штатів, у створення фізичної інфраструктури, в тому числі будівництво нових доріг та мостів для прискорення доставки продовольства на місцеві та регіональні ринки і розширення доступу до продовольства для більшої кількості населення. [7]

Сільське господарство віднесено до числа найважливіших пріоритетів соціально-економічної політики України на найближчі роки. Так в чому ж суть продовольчої безпеки?

У загальному сенсі термін «продовольча безпека» має на увазі відразу три аспекти: кількість, різноманітність і якість продуктів харчування. Ніхто не заважає місцевій владі задуматися на цю тему, але чи багато хто це робить? Вже сьогодні, не розраховуючи на державу, в ряді регіонів проблему продовольчої безпеки та оцінки якості вирішують самостійно. Розробляються документи, які регламентують асортимент, обсяг і, головне, якість продуктів, що поставляються в магазини. Але вітчизняні сільгоспвиробники, як

що вони хочуть гідно представляти себе на ринку продовольства, зобов'язані зробити свою продукцію конкурентною! Попит народжує пропозицію. Це істина, відома всім. А попит на продовольство в Україні приблизно такий: за підрахунками вчених, на кожного українця в рік має припадати не менше 30 кг м'яса, 25 кг фруктів. Таким чином, недостатній рівень фактичного споживання основних продуктів харчування в порівнянні з рекомендованими нормами харчування (за винятком хлібопродуктів, цукру й картоплі), а так само незабезпеченість харчової й енергетичної цінності добового раціону, є наслідком скорочення задоволення попиту населення країни на продукти харчування (особливо продуктів, що містять білок тваринного походження - м'яса, молока і яйця), через неухильний ріст цін на них і, одночасно, низьких темпів зростання оплати праці, пенсій, допомог і т.д. Але найбільший обсяг в раціоні займають овочі - 95 кг. Рівно третина від цієї маси складає свіжа овочева продукція - огірки, томати, перці, баклажани - словом, все те, що виробляють тепличні господарства. Виробляють цілий рік, в складних кліматичних умовах, несучи величезні витрати на енергетику. Виникає законне питання: а чи потрібно все це, чи потрібні такі труднощі, коли поруч є країни, які вирощують все те ж саме з меншими витратами? І ось саме на цьому етапі роздумів приходить в голову одна незаперечна річ: наша, українська продукція овочівництва закритого ґрунту набагато якісніше і чистіше, ніж привізена. Україна, по ряду цілком об'єктивних економічних причин, відстає від західних виробників в плані розробки і використання новітніх хімічних препаратів-стимуляторів росту, генетично модифікованих гібридів, а також пестицидів і ліків, (більшість з яких шкідливі для людини). І, як наслідок, в Україні немає лабораторії, яка має в своєму розпорядженні абсолютно всім необхідним обладнанням та реактивами, щоб вчасно виявити ці препарати. Застаріла система державних стандартів та технологічні регламенти.

З метою врегулювання питань, що стосуються життя, здоров'я, підтримки безпеки й високої якості життя людей, у законодавстві Євросоюзу відбуваються безперервні зміни, приведення окремих стандартів до однакових вимог. Зокрема, гармонізацією через внесення змін (директив) у європейський сертифікат РЄ займається Європейський орган випробувань і сертифікації продукції (EFSA), а також Європейська Комісія.

З 1 січня 2010 року в ЄС введена директива, що встановлює контроль продуктів харчування на всіх етапах виробництва, яка реалізує принцип « від ферми до вилки або від хліва до стола » і розподіляє відповідальність за якість і безпеку товару на всіх учасників торгового й харчового ланцюжка: виготовлювача, імпортера й дистриб'ютора.

До останніх законодавчих нововведень Європи й багатьох інших держав відноситься HACCP (Hazard Analysis and Critical Control Points – аналіз ризиків і критичних контрольних точок), для впровадження якої від виробника потрібно провести дослідження власного продукту й усього процесу виробництва, а також відстежити роботу постачальників, якість сировини, упаковки й торгових систем. Основним міжнародним знаком якості на сьогоднішній день є ISO (Міжнародна організація по стандартизації, яка й визначає відповідність даним вимогам).

Однак досить велика частина закордонних продуктів, що потрапляють в Україну, має дуже низьку якість, а це означає, що їх споживання небезпечно для здоров'я. З усіх цих причин наші ринки і магазини стали звалищем низькосортного продовольства, що ввозиться з усього світу. Відповідно до офіційного звіту Євросоюзу, поставлене за кордон м'ясо із США містить цілий набір різних гормонів - естрогени, гестагени, андрогени і т.д. Ці гормони вводяться в тварин регулярно шприцями для прискорення їх росту та досягнення мінімальних витрат на корм і догляд, і, відповідно, максимальних прибутків. Відзначені такі побічні явища у людей, що харчуються американським м'ясом: труднощі з дітонародженням, зневоднення організму, виникнення крихкості кісток, порушення білкового обміну, негативну дію на психіку. Дозволені в тваринництві США синтетичні гормони (наприклад тренболон і зеранол, що відрізняються за хімічним складом від натуральних) викликають рак. Або, скажемо, Туреччина є одним з головних конкурентів наших тепличних комбінатів на ринку свіжої овочевої продукції. Там хороша оснащеність теплиць і ще ряд інших переваг. Але ось в питаннях екологічної чистоти овочів турки нам явно програли. Перше, на що потрібно звернути увагу, що в теплицях використовують пестициди. У вітчизняних тепличних господарствах, давно відмовилися від отрутохімікатів, замінивши їх екологічно безпечним способом захисту рослин - біозахистом. Друге - безконтрольний полив рослин розчином добрив і стимуляторів росту. Тепличних господарств України ж, вклавши чималі кошти, перейшли на краплинний полив розчином високоякісних і безпечних добрив. І третє - працівники у господарствах Туреччини живуть прямо в теплиці, живуть цілими родинами, сушать білизну, готують їжу... І потім ця турецька продукція, яка не відповідає жодній санітарній нормі і вироблена з порушенням технологій, потрапляє на столи наших співвітчизників. Чому ж імпортна продукція з успіхом продається на українських ринках? За довгі роки після проведення «перебудови» склалася практика закуповувати продовольство за кордоном. Овочева імпортна продукція знеособлена. В ній зазначена тільки країна-виробник, без зазначення конкретного постачальника. [6]

Крім того серйозною проблемою є увезення генетично модифікованої продукції. Генетичні продукти й сировина дуже дешева в порівнянні з натуральними аналогами. Їхні головні виробники – країни Євросоюзу, США й Китай. А оскільки такі авторитетні організації як ФАО й ВОЗ, офіційно поки не оголосили про безсумнівну небезпеку досягнень генної інженерії, те Україна не може заборонити імпорт цих товарів. Обмеження можливе тільки в рамках загальної політики по ввозу закордонних продуктів, яку здійснюють інші країни, у тому числі й багато постачальників так званих ГМО. Асортименти генетичних продуктів у нашій країні дуже великий. У цей список входять соя, фруктові соки, свинина, хліб і навіть дитяче харчування. В усіх на слуху міжнародні скандали, пов'язані з невідповідністю закордонної продукції національним стандартам якості. Зараз уже багато з людей починають усвідомлювати реальну ситуацію й віддають перевагу вітчизняним продуктам. Однак продовольча безпека вже втрачена, а за останні роки різко зросла фальсифікація продуктів масового споживання.

Висновки. Забезпечення достатнього продовольчого постачання - проблема, часто іменована «продовольча безпека». Продовольча безпека є однією з головних цілей аграрної й економічної політики держави. У цій змісті прагнення до продовольчої безпеки - безперервний процес. При цьому для її досягнення найчастіше відбувається зміна пріоритетів розвитку й механізмів реалізації аграрної політики. Постачання продовольством світового населення є однією з ключових глобальних задач економічної політики країни. Посилення продовольчої залежності в умовах глобалізації світової економіки збільшує

національну безпеку, небезпеку завоювання її внутрішнього ринку іноземними товаровиробниками. Неминучим наслідком величезної долі імпорту в продуктових ресурсах стає загроза продовольчій безпеці країни. Якими ж бачаться методи вирішення питання забезпечення продовольчої безпеки: необхідно визначити шляхи розв'язання існуючих проблем у забезпеченні населення якісними продуктами харчування. Уся вироблена сільськогосподарська продукція повинна бути доведена до населення через торговельні мережі. Сьогодні на цьому етапі в місцевому виробника виникає маса проблем по реалізації. Продавці воліють торгувати більш дешевими продуктами, незалежно від якості. Зокрема, чи навряд ви побачите на вітрині сертифікат на родину чи фрукти, та й на запитання про те, де, ким і в яких умовах вони були вирощені, ви, на жаль, не одержите зрозумілої відповіді. Крім того необхідно створити умови які змусять вітчизняних виробників у конкурентній боротьбі виробляти продукцію не гірше іноземних фірм, тому що тільки конкуренція може бути здоровим джерелом взаємовигідної зовнішньої торгівлі. Завдання полягає в підвищенні продуктивності виробництва сільськогосподарських продуктів і забезпеченні доступних продовольчих продуктів для всіх. Триваюче зростання населення ускладнює організацію продовольчого постачання, що спричиняє необхідність підвищення рівнів продуктивності в сільському господарстві. Для забезпечення продовольчої безпеки, не наносячи подальшої втрати навколишньому середовищу, необхідно розробляти й впроваджувати практики сталого сільського господарства.

Список використаної літератури:

1. Жаліло Я.А. Ризики світової продовольчої кризи та виклики для України Аналітична записка [Електронний ресурс] / Я.А. Жаліло, О.В. Собкевич, В.М. Русан та ін. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/401/>
2. Лозинська Т.М. Національний продовольчий ринок в умовах глобалізації : [монографія] / Т. М. Лозинська. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ "Магістр", 2007. – 272 с.
3. Гойчук О.І. Продовольча безпека: структура, рівні та критерії забезпечення / О.І. Гойчук // Загальні проблеми економіки. – 2003. – № 12.
4. Лукінов І.І. Продовольча безпека у світовому вимірі / І.І. Лукінов // Економіка АПК. – 2001. – № 4.
5. Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 р : Закон України // Голос України. – 2005. – №217. – 16 лист.
6. Ситников А.В. Продовольственная безопасность – это уважение к покупателю. [Електронний ресурс] / А.В. Ситников – Режим доступу: <http://www.greenhouses.ru/Sitnikov.html>
7. Щекович О.С. Продовольча безпека України: зміст, структура, реальність загрози записка [Електронний ресурс] / О.С. Щекович – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/18_NPM_2008/Economics/34214.doc.htm
8. Джеймс Ян Продовольча безпека: чому і як? [Електронний ресурс] / Ян Джеймс – Режим доступу: <http://www.nagolos.com.ua/ua/articles/8571-prodovolcha-bezpeka-chomu-i-yak.html>
9. Юрченко А.Д. Сучасна земельна політика України / А.Д. Юрченко, Л.Д. Греков, А.М. Мірошніченко, А.В. Кузьмін – К.: Інтертехнологія, 2009. – 260 с.

В статтю проаналізовано сучасне становище та рівень продовольственої безпеки

сти України. Виделены проблемные аспекты и противоречия формирования государственной продовольственной политики Украины. Определены основные направления усовершенствования механизма реализации государственной продовольственной политики в современных условиях.

Ключевые слова: качество, эффективность, продовольственная политика, сельскохозяйственное производство, продовольственная безопасность.

In article analyzes the current status and food security of Ukraine. Highlighted the problematic aspects and contradictions of forming the state of food policy in Ukraine. The main directions of improvement of the mechanism of the implementation of state food policy at present.

Key words: quality, efficiency, food policy, agricultural production, food security.

Дата надходження до редакції: 20.04.2013

Рецензент: д.е.н., професор Михайлова Л. І.

УДК: 338.24.021

СТРУКТУРА ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ

Н. В. Шибасва, к.е.н., доцент

Л. А. Батюк, к.е.н., доцент

Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

Визначено основні причини структурних дисбалансів національної економіки та проаналізовано напрями державної структурної політики.

Ключові слова: структура, економічна криза.

Постановка проблеми. Фінансово-економічна криза 2008-2009рр. підкреслила структурну відсталість української економіки, її неготовність до різких коливань попиту й загострення конкуренції на сировинних ринках.

Структурна розбалансованість економіки негативно впливає на потенційні можливості економічного зростання.

В Україні пошук моделі структурної перебудови економіки триває давно. Починаючи з 90-х рр. ХХ ст. було розроблено кілька відповідних проектів програмних документів. Але не зважаючи на значну кількість програмних документів дане питання залишається відкритим.

Аналіз останніх досліджень. Розробка єдиних критеріїв і визначення пріоритетних напрямів структурної перебудови економіки знаходить своє відображення в роботах В. Гейця, В. Ляшенка, А. Філіпенка, Ю. Чернецького, А. Чухна.

Взаємозв'язок між економічною кризою та структурою економіки відображений у працях Я. Жаліло, А. Павлюка, Д. Покришки, Я. Белінської.

Але недостатньо дослідженим залишається питання щодо наслідків таких криз для структури економіки як у коротко- так і у довгостроковому періоді.

Мета статті. Проведення порівняльного аналізу до- та післякризового стану структури економіки України та визначення перспективних напрямів її вдосконалення.

Виклад основного матеріалу. Динаміка формування ВВП України свідчить, що впродовж останнього 10-чя в галузево-секторальній структурі національної економіки знизилася питома вага сільського господарства (у 2,2 р.), промис-

ловості, будівництва, транспорту та зв'язку. Натомість зросла питома вага фінансової діяльності (у 2,3 р.) та операцій із нерухомим майном (у 1,6р.), а також галузей соціальної сфери. Такі тенденції відповідають загальносвітовим економічним структурним зрушенням [3]. Але зменшення ролі реального сектору економіки має супроводжуватися зростанням продуктивності праці на основі впровадження інноваційних технологій. Зростання ролі фінансового сектору не поліпшує умови кредитування реальної економіки, активізацією інвестиційних процесів. У соціальній сфері накопичилася низка проблем.

Основними факторами, що впливали на структуру промисловості до 2008 р. були відмінності в рентабельності й доходах експортних секторів і секторів, що працюють на внутрішній ринок, дискримінація переробних галузей промисловості в сфері оподаткування; відсутність механізмів переливання капіталу з одних секторів у інші.

Галузева структура у період економічної кризи 2008-2009рр. визначалася динамікою окремих видів економічної діяльності: спад виробництва у промисловості складав 5,4% у 2008 р. і 21,9% у 2009 р. Найбільших втрат зазнала переробна промисловість, скорочення виробництва склало 6 та 26,5%. Причиною цього були зменшення попиту на світовому ринку, зменшення фінансових ресурсів у економіці. Криза погіршила кредитоспроможність підприємств.

Єдиним видом економічної діяльності, який продемонстрував стійкість в умовах кризи, було сільське господарство.

Скорочення обсягів доданої вартості в секторах реальної економіки зумовило зниження їх